

На основу члана 51. став 1. Закона о ветеринарству („Службени гласник РС”, број 91/05) ,

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

**П Р А В И Л Н И К
О УТВРЂИВАЊУ ПРОГРАМА МЕРА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ
ЖИВОТИЊА ЗА 2007. ГОДИНУ**

Члан 1.

Овим правилником утврђује се Програм мера здравствене заштите животиња за 2007. годину, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Конкретне мере здравствене заштите животиња, рокови, начин спровођења тих мера, субјекти који ће их спроводити, извори и начин обезбеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мера утврђени су програмом из члана 1. овог правилника.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број: 110-00-00068/2007-09
У Београду, 16. јула 2007. године

МИНИСТАР

др Слободан Милосављевић

ПРОГРАМ МЕРА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТИЊА ЗА 2007. ГОДИНУ

Ради спречавања појаве раног откривања, ширења, праћења, сузбијања или искорењивања заразних болести животиња спроводиће се:

- 1) обележавање и евидентирање животиња, регистрација и евидентирање газдинстава и уношење података о обележеним и евидентираним животињама и регистрованим газдинствима у Централну базу података о обележавању животиња (у даљем тексту: Централна база);
- 2) зоосанитарне и биосигурносне мере;
- 3) активни надзор здравственог стања животиња на газдинствима;
- 4) имунопрофилактичке мере;
- 5) дијагностичка испитивања на нарочито опасне заразне болести и зоонозе;
- 6) дијагностичка испитивања говеда на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и болест плавог језика, дијагностичка испитивања оваца и коза на бруцелозу и болест плавог језика;
- 7) дијагностичко испитивање на трихинелозу, салмонелозу и тифус живине, инфлуенцу птица, хламидиозу птица, инфективну анемију коња, лептоспирозу, кју-грозницу, болести риба, болести пчела и инфекцију говеда и оваца изазване аеробним и анаеробним узрочницима;
- 8) дијагностичка испитивања код побачаја;
- 9) дијагностичко испитивање у центрима за вештачко осемењивање говеда и свиња и дијагностичко испитивање приплодних бикова и нерастова који се користе за природно парење.

1. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ И ЕВИДЕНТИРАЊЕ ЖИВОТИЊА, РЕГИСТРАЦИЈА И ЕВИДЕНЦИЈА ГАЗДИНСТАВА И УНОШЕЊЕ ПОДАТАКА О ОБЕЛЕЖЕНИМ И ЕВИДЕНТИРАНИМ ЖИВОТИЊАМА И РЕГИСТРОВАНИМ ГАЗДИНСТВИМА У ЦЕНТРАЛНУ БАЗУ

У циљу спречавања појаве, ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња и зооноза и обезбеђивања континуираног праћења кретања животиња, сва говеда, свиње, овце, козе, коњи и пси морају бити обележени и евидентирани у Централној бази, а газдинства на којима се налазе или узгајају говеда, свиње, овце, козе, коњи, живина, пчеле и рибе регистрована и евидентирана у Централној бази.

2. ЗООСАНИТАРНЕ И БИОСИГУРНОСНЕ МЕРЕ

У циљу спречавања појаве ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња и зооноза и заштите животне средине спроводиће се дератизација газдинстава и објеката у којима се обавља ветеринарска делатност.

Власници и држаоци животиња дужни су да се старају о здрављу и добробити животиња и да предузимају зоосанитарне и биосигурносне мере на газдинству.

Забрањена је исхрана домаћих и дивљих свиња помијама.

3. АКТИВНИ НАДЗОР ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ЖИВОТИЊА НА ГАЗДИНСТВИМА

На свим газдинствима где се држе и узгајају животиње вршиће се активни надзор здравственог стања од стране ветеринарских организација којима су по јавном конкурсном и закљученом уговору са министарством надлежном за послове ветеринарства (у даљем тексту: Министарство), уступљени наведени послови из Програма мера здравствене заштите животиња за 2007. годину (у даљем тексту: Програм мера).

На газдинствима на којима се држе и узгајају говеда, овце, козе, свиње, коњи, пчеле и рибе, ветеринарске организације/службе најмање једанпут годишње морају да изврше активни надзор, а на газдинствима на којима се узгајају свиње и живина најмање три пута годишње.

4. ИМУНОПРОФИЛАКТИЧКЕ МЕРЕ

Имунопрофилактичке мере спроводе се вакцинацијом свиња против класичне куге свиња, живине против атипичне куге живине, паса и мачака против беснила.

1) Класична куга свиња

Класична куга свиња спречаваће се и сузбијати сталним одржавањем имунитета против класичне куге свиња на свим газдинствима на којима се држе и узгајају свиње током целе године, вакцинацијом свих свиња вакцином од атенуираног К-соја вируса, према упутству произвођача вакцине, и то уз обавезу:

- прве вакцинације прасади у старости од 45 до 60 дана и њихове ревакцинације;
- вакцинације назимица и крмача најкасније 15 дана пре сваког припуста;
- вакцинације нерастова два пута годишње у размаку од шест месеци.

Свиње које се изводе на заједничку испашу, као и дивље свиње у ограђеним одгајалиштима морају бити вакцинисане једанпут годишње, и то најкасније 15 дана пре пуштања на испашу.

Власници свиња, као и корисници ловишта дужни су да обезбеде услове за хватање и вакцинацију свиња како на газдинству, тако и дивљих свиња у ограђеним ловиштима.

У складу са епизоотиолошком ситуацијом, а на основу посебних програма Министарство може спроводити вакцинацију дивљих свиња ван ограђених ловишта.

Обавезно је обележавање свих свиња приликом прве вакцинације против класичне куге свиња, односно пре стављања у промет, на прописан начин.

Уколико се прасад стављају у промет при старости мањој од 45 дана, морају бити обележена на прописан начин и потицати са газдинстава која су слободна од класичне куге свиња и на којима су вакцинисане све животиње, укључујући и крмаче и назимице.

Ветеринарска организација/служба која обавља послове обележавања и вакцинације свиња о томе води прописану евиденцију и податке уноси у Централну базу.

Министарство ће на основу анализе ризика извршити контролу имунолошког статуса свиња серолошким прегледом крвних серума применом At ELISA методе, и то најраније 35 дана после вакцинације.

Правна лица која се баве ловством, односно корисници ловишта дужна су да изврше евидентирање ловишта са местима за ветеринарско-санитарни преглед одстрелене дивљачи. У случају угинућа и пре излова дивљих свиња обавештавају надлежног ветеринарског инспектора који ће ради прегледа на класичну кугу свиња обезбедити узорковање, односно надзирати слање материјала (слезина, тонзиле и лимфни чворови) на лабораторијска испитивања у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду.

За сваку појаву класичне куге свиња обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на класичну кугу свиња (методама базираним на имунофлуоросценцији, Ag ELISA и PCR), набавку вакцина и спровођење вакцинације, унос података у Централну базу, дијагностичко испитивање имунолошког статуса, накнаду штете за убијене животиње, еутаназу са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију и дератизацију зараженог објекта и дворишта, обезбеђена су у буџету Републике Србије .

2) Атипична куга живине (Њукастл болест)

У циљу спречавања појаве, ширења и сузбијања атипичне куге живине, сва газдинства на којима се налази живина и перната дивљач морају бити регистрована и евидентирана у Централној бази.

Живина и перната дивљач у свим облицима производње и узгоја мора да се вакцинише против атипичне куге вакцинама произведеним од лентогених сојева, тако да стално буду имуне, односно заштићене од ове заразне болести.

У случају неповољне епизоотиолошке ситуације, обавезно је вакцинирати сву излежену живину у инкубаторима, а на основу посебних програма израђених применом анализе ризика, Министарство може да наложи спровођење вакцинације живине и пернате дивљачи против атипичне куге живине вакцинама произведеним од мезогеног соја вируса.

Спровођење вакцинације врши овлашћена ветеринарска организација/служба под надзором ветеринарске инспекције.

Научни или специјалистички ветеринарски институти сачињавају за власнике живине у интензивном узгоју програм вакцинације за сваки турнус живине и дужни су да тај програм доставе надлежној ветеринарској инспекцији.

Код живине намењене за тов у екстензивним условима узгоја, вакцинација ће се обавити двократно у старости од једног дана у инкубатору распршивањем, као и 14 дана преко воде за пиће, распршивачем или окулоназално према упутству произвођача.

Код живине намењене за производњу конзумних јаја у екстензивним условима узгоја, вакцинација ће се обавити четворократно: прва вакцинација ће се обавити у инкубатору у старости од једног дана распршивањем, а остале у старости од 3, 6 и 12 недеља према упутству произвођача вакцине укључујући и могућност употребе инактивисане вакцине.

Остала живина, перната дивљач и голубови који се држе у екстензивним условима узгоја вакцинираће се према посебном програму ветеринарских и специјалистичких института укључујући могућност употребе инактивисане вакцине.

Под екстензивним условима гајења живине подразумевају се газдинства у којима се држи или узгаја мање од 350 јединки живине.

Министарство ће на основу анализе ризика извршити контролу имунолошког статуса живине, пернате дивљачи и голубова серолошким прегледом крвних серума на основу програма вакцинације.

За сваку појаву атипичне куге живине обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на атипичну кугу живине, спровођење вакцинације живине која се узгаја у екстензивним условима, унос података у Централну базу, дијагностичко испитивање имунолошког статуса,

накнада штете за убијене животиње, еутаназија са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекција и дератизација зараженог објекта и дворишта, обезбеђена су у буџету Републике Србије .

3) Беснило

Обавезна је вакцинација свих паса и мачака старијих од три месеца једанпут годишње.

Ловачки пси морају бити вакцинисани два пута годишње са размаком од шест месеци, а могу ићи у лов ако су вакцинисани најраније 15 дана, а најкасније шест месеци пре извођења у лов. Корисници ловишта дужни су да по ловиштима, воде евиденцију о псима који се користе у ловне сврхе.

Обавезно је обележавање свих паса који нису обележени на прописан начин приликом њиховог вакцинисања против беснила.

Вакцинација паса и мачака обавиће се инактивисаном вакцином.

Све одстрелене лисице морају се дијагностички прегледати на беснило.

Правна лица која се баве ловством, односно корисници ловишта, обавезни су да у случају угинућа или излова лисица обавесте надлежног ветеринарског инспектора који ће ради прегледа на беснило организовати узимање и слање узорака материјала на лабораторијска испитивања у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду или Пастеров завод у Новом Саду.

У складу са епизоотилошком ситуацијом, а на основу посебних програма Министарство може спроводити вакцинацију и других животиња на прописан начин, као и вакцинацију пријемчивих дивљих животиња оралном вакцином.

Власници животиња које се држе на испашаи треба да спрече контакт дивљих и домаћих животиња.

Министарство може на основу анализе ризика извршити контролу имунолошког статуса паса и мачака серолошким прегледом крвних серума у овлашћеној лабораторији.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на беснило, унос података у Централну базу, дијагностичко испитивање имунолошког статуса, еутаназија са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекција објеката и дворишта и наднаде штете за убијене животиње, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

За псе познатих власника, средства за набавку вакцине против беснила и микрочипова за обележавање паса обезбеђена су у буџету Републике Србије.

4) Ехинококоза

Дехелминтизација паса и мачака старијих од три месеца против псеће пантљичаре *Echinococcus granulosus* обавиће се средством које поуздано убија зреле и незреле облике пантљичаре приликом извођења вакцинације паса против беснила.

Ради спречавања ширења јаја пантљичаре у околину, обавезно је најмање 48 часова после третирања паса, њихов измет учинити нешкодљивим.

Правна лица која се баве клањем животиња за јавну потрошњу, као и власници који кољу животиње за сопствене потребе, морају промењене органе учинити нешкодљивим прокувавањем, спаљивањем или прерадом у кафилеријама. Нешкодљиво уклањање мора бити под надзором ветеринарске инспекције.

Ветеринарски инспектор у кланици води евиденцију о сваком утврђеном случају ехинококозе и о томе обавештава ветеринарског инспектора у месту порекла животиње.

5. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА НАРОЧИТО ОПАСНЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ И ЗООНОЗЕ

Код сумње на појаву нарочито опасних заразних болести и зооноза, извршиће се хитно узорковање материјала под надзором ветеринарског инспектора ради слања на дијагностичка испитивања, спровођење епизоотиолошког увиђаја и дијагностичка испитивања у овлашћеном научном или специјалистичком институту.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на нарочито опасне заразне болести и зоонозе, дијагностичко испитивање имунолошког статуса, накнаду штете за убијене животиње, еутаназацију са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију зараженог објекта и дворишта, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

6. ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА НА БРУЦЕЛОЗУ И БОЛЕСТ ПЛАВОГ ЈЕЗИКА, ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА ГОВЕДА НА ТУБЕРКУЛОЗУ И ЕНЗООТСКУ ЛЕУКОЗУ

Дијагностичка испитивања говеда на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и болест плавог језика обавиће се у 2007. години. Дијагностичка испитивања оваца и коза на бруцелозу и болест плавог језика обавиће се у 2007. години.

Животиње, чије је млеко и производи од млека намењени за људску исхрану, морају претходно бити дијагностички прегледане на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и инфективно запаљење вимена.

За сваки позитиван налаз на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и болест плавог језика обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

За дијагностичка испитавања на бруцелозу и болест плавог језика говеда, оваца и коза, туберкулозу и ензоотску леукозу говеда, која су предвиђена овим програмом, набавка дијагностикума за наведена испитивања, унос података у Централну базу, накнада штете за убијене, односно заклане животиње, за убијање на хуман начин и нешкодљиво уклањање лешева и дезинфекцију, дезинсекција, дератизација зараженог објекта и дворишта, средства су обезбеђена у буџету Републике Србије.

1) Бруцелоза

Дијагностичко испитивање говеда, осим мужјака намењених за тов, вршиће се код свих животиња старијих од 12 месеци, а дијагностичко испитивање оваца и коза вршиће се код свих животиња старијих од шест месеци у циљу раног откривања бруцелозе и утврђивања и одржавања статуса газдинства говеда, оваца и коза слободног од бруцелозе.

Надлежни научни и специјалистички ветеринарски институти врше дијагностичка испитивања поуздано обележених узорака крвних серума говеда, оваца и коза применом брзе методе (брза серумска аглутинација), а у случају позитивног резултата применом и потврдне серолошке методе (индиректна ELISA).

У случају добијања позитивног резултата, врши се поновно узорковање крви уз присуство ветеринарског инспектора и епизоотиолога из надлежног ветеринарског института. Испитивање узорка применом потврдне серолошке методе (компетитивна ELISA) на присуство специфичних антитела против бруцела врсте врши се на надлежном ветеринарском институту. У случају да надлежни институт није акредитован за вршење прописане методе узорак послати у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду.

Надлежни институти су дужни да одмах по добијању позитивног налаза доставе резултате испитивања ветеринарском инспектору и Министарству.

Научни и специјалистички ветеринарски институти дужни су да репрезентативан број узорака серума, одређен од стране Министарства, чувају у банци серума најмање једну годину.

Методе и технике које се користе у лабораторијској дијагностици бруцелозе говеда, оваца, коза и свиња, њихова стандардизација и тумачење резултата морају бити усаглашене са последњим издањем OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines.

Сви антигени који се користе за дијагностику бруцелозе применом метода - брза серумска аглутинација, спора серумска аглутинација и реакција везивања комплемента морају бити припремљени од соја *Brucella abortus* biotip 1, Weybridge, soj 99 или USDA soj 1119-3.

Стандардни референтни серум за брзу серумску аглутинацију (RBT), спору серумску аглутинацију и реакцију везивања комплемента је OIE међународни референтни стандардни серум (OIEISS, ISAbS).

Овце, козе и говеда код којих је дијагностичким испитивањем потврђена бруцелоза, најкасније у року од седам дана, уз присуство ветеринарског инспектора убијају се на хуман начин, а лешеве нешкодљиво уклањају на прописан начин.

На газдинству на коме је раширеност болести 10% и више од укупног броја животиња исте врсте, говеда, оваца и коза код којих није потврђено присуство антитела против бруцела врсте упућују се на клање.

На газдинству на коме је раширеност болести мања од 10% у односу на укупан број пријемчивих животиња исте врсте, после 30 дана од убијања оболелих говеда, оваца и коза врши се поновно узорковање крви и дијагностичко испитивање применом истих метода. Уколико се приликом ових испитивања потврди најмање једна оболела животиња, после убијања оболелих животиња, преостале се упућују на клање.

У случају да серолошки негативне животиње из зараженог дворишта није могуће упутити на клање Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин.

Сви расплодни овнови и јарчеви се, пре пуштања у промет, обавезно испитују на инфекцију са *B. ovis* (Epididimitis оваца).

2) Туберкулоза

Ради раног откривања туберкулозе и утврђивања статуса газдинста говеда слободног од туберкулозе, вршиће се дијагностичко испитивање на туберкулозу код свих говеда старијих од шест недеља применом интрадермалних туберкулних тестова, и то:

1) појединачног интрадермалног теста (туберкулинизација) који се изводи једнократном апликацијом говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ППД (пурификовани протеински дериват);

2) интрадермалног компаративног теста (ретуберкулинизација) који се изводи апликацијом говеђег туберкулина и апликацијом авијарног туберкулина које се врше симултано.

Доза туберкулина која се апликује животињи не сме бити мања од 2.000 интернационалних јединица (И.Ј.) говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ни мања од 2.000 И.Ј. авијарног (*Mycobacterium avium*) туберкулина.

Запремина туберкулина који се апликује интрадермално износи највише 0,2 ml.

Туберкулинизација се изводи интрадермалном апликацијом говеђег туберкулина у кожу врата са леве стране животиње на прелазу из предње у средњу трећину врата. Уколико се апликују и говеђи и авијарни туберкулин најбоље је да се сваки од њих апликује са различите стране тела животиње, говеђи са леве, а авијарни са десне стране.

Техника туберкулинског тестирања и тумачење резултата

1) Техника: Место на коме ће се извршити апликација мора се ошишати и очистити. Набор коже на месту апликације узима се између кажипрста и палца, мери кутиметром а измерена вредност се уписује у евиденцију. Одмах после тога апликује се туберкулин на начин који обезбеђује његову интрадермалну дистрибуцију.

2) Тумачење резултата:

Тумачење резултата врши се клиничким прегледом животиње и мерењем задебљања на кожи на месту где је извршена апликација туберкулина, 72 сата након апликације, и то:

- *негативна реакција* – уколико постоји само ограничени оток са задебљањем кожног набора које није већи од 2 mm, а животиња не испољава клиничке знаке, као што су дифузни оток, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора;

- *сумњива реакција* – уколико се не уоче клинички знаци наведени у алинеји 1. ове тачке и ако је повећање задебљања кожног набора веће од 2 mm, а мање од 4 mm;

- *позитивна реакција* – уколико се уоче клинички знаци наведени у алинеји 1. ове тачке и ако је повећање задебљања кожног набора на месту апликације 4 mm или веће.

Животиње које нису имале негативан резултат на појединачном интрадермалном тесту (реаговале су сумњиво или позитивно) биће подвргнуте интрадермалном компаративном тесту после најмање 42 дана, под надзором ветеринарског инспектора и епизоотиолога из надлежног института који ће вршити и читавање реакције.

3) Тумачење интрадермалног компаративног теста (ретуберкулинизација) за успостављање и одржавање статуса стада службено слободног од туберкулозе говеда:

- *позитиван*: код којег је задебљање на кожи где је апликован говеђи туберкулин веће за 4 mm од места где се апликује авијарни туберкулин или где се уочава присуство клиничких симптома;

- *сумњив*: где је задебљање на месту апликације говеђег туберкулина веће за 1 mm до 4 mm од места где је апликован авијарни туберкулин уз одсуство клиничких симптома;

- *негативан*: уколико је утврђена негативна реакција на говеђи туберкулин или позитивна или сумњива реакција на говеђи туберкулин, али која је једнака или мања од позитивне или сумњиве реакција на авијарни туберкулин уз одсуство клиничких симптома у оба случаја.

Животиње које нису реаговале негативно (реаговале су сумњиво или позитивно) на поновљеном тесту сматрају се позитивним на туберкулинизацију.

У промет се не сме ставити ниједна животиња која покаже на интрадермалном тесту повећање дебљине кожног набора веће од 2 mm или која има клиничке симптоме туберкулозе говеда.

Животиње код којих је дијагностичким испитивањем утврђена туберкулоза надлежни ветеринарски инспектор у најкраћем року упућује на клање. У случају да животињу није могуће упутити на клање, Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин. Шест месеци после уклањања животиња које су реаговале позитивно извршиће се поновно испитивање свих говеда на туберкулозу.

Сва заклана говеда морају да се прегледају на присуство патоанатомских лезија карактеристичних за туберкулозу. Уколико се после клања установи присуство таквих промена, оне морају да се пошаљу у овлашћену лабораторију ради бактериолошких испитивања на присуство узрочника туберкулозе.

Ветеринарски инспектор у кланици мора да води посебну евиденцију о сваком утврђеном случају туберкулозе говеда, свиња и живине и да о налазу обавести надлежног ветеринарског инспектора у месту порекла туберкулозне животиње.

Ради утврђивања што већег броја оболелих или инфицираних животиња у запату, епизоотиолошкој јединици или подручју, Министарство може поред туберкулинског теста применити коришћење гама-интерферон теста на начин који је прописан у последњем издању OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines.

Туберкулински пречишћени протеински дериват (тубереркулински ППД, говеђи или авијарни) који се користи за извођење теста интракутане туберкулинизације је препарат припремљен од топлотом третиране и лизирание културе *Mycobacterium bovis*, односно *Mycobacterium avium*. Препарат може открити касну преосетљивост код животиње сензибилисане на микроорганизме исте врсте.

3) Ензоотска леукоза говеда

Ради раног откривања ензоотске леукозе говеда и успостављања статуса газдинства слободног на ову болест извршиће се дијагностичко испитивање свих говеда старијих од 24 месеца на целој територији Републике Србије.

Дијагностичка испитивања извршиће се методом ЕЛИСА теста на групним узорцима од пет животиња. Ако се у групном узорку установи позитивна реакција, извршиће се и појединачно испитивање узорака крвних серума.

Ако се утврди присуство позитивних животиња, извршиће се дијагностичка испитивања у газдинству свих говеда старијих од шест месеци уз обавезно спровођење епизоотиолошког увиђаја.

Животиње код којих је дијагностичким испитивањем утврђена ензоотска леукоза надлежни ветеринарски инспектор упућује на клање. У случају да животиња није могуће упутити на клање Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин.

Сва заклана говеда морају бити прегледна на линији клања од стране ветеринарског инспектора који ће све туморе сумњиве на lympho-sarcoma послати Научном институту за ветеринарство Србије у Београду, ради даљих дијагностичких испитивања.

Ветеринарски инспектор у кланици мора да води посебну евиденцију о сваком утврђеном случају тумора и да о позитивном налазу обавести надлежног ветеринарског инспектора у месту порекла леукозне животиње.

Надлежни ветеринарски инспектор у месту порекла леукозне животиње мора извршити надзор над дијагностички испитивањима на леукозу у газдинству из којег потичу оболеле животиње.

4) Болест плавог језика

Ради откривања, праћења и сузбијања болести плавог језика спроводиће се дијагностичко испитивање на одређеном броју узорака крвних серума говеда старијих од 24 месеца и оваца и коза старијих од шест месеци. У сваком епизоотиолошком подручју вршиће се дијагностичко испитивање 0,5% крвних серума говеда и 0,1% крвних серума оваца и коза, а у односу на укупан број животиња те врсте у датом епизоотиолошком подручју. Одабир подручја са кога се узима узорак врши се у зависности од епизоотиолошке ситуације и степена ризика.

Серолошко и ентомолошко испитивање спроводиће се на „сентинел” газдинствима одређеним од стране Министарства, а на предлог надлежног научног или специјалистичког института. Испитивање ће се вршити једном месечно на пет животиња по фарми. На истим фармама, употребом светлосних лампи вршиће се прикупљање инсеката.

Серолошка испитивања вршиће се у специјалистичким и научним институтима применом ЕЛИСА теста. Узорке инсеката, као и узорке код којих је утврђен позитиван резултат при серолошком прегледу, ветеринарски институти ће у најкраћем року достављати Научном институту за ветеринарство Србије у Београду ради потврдних лабораторијских испитивања и идентификације инсеката, а у посебно припремљеним подлогама ради вирусолошких испитивања.

5) Инфективно запаљење вимена

Произвођачи млека и производа од млека намењених за људску исхрану дужни да подвргну сваку музну краву, овцу и козу прегледу на поремећај секреције вимена два пута годишње у размаку од шест месеци применом брзе методе (Калифорнија маститис тест).

Ветеринарска организација која утврди позитивну реакцију применом брзе методе обавестиће о томе ветеринарску инспекцију која ће обезбедити узимање узорака од стране надлежног института ради бактериолошких испитивања.

Млеко крава, оваца и коза са поремећеном секрецијом вимена мора се бактериолошки испитати у надлежном научном или специјалистичком ветеринарском институту.

7. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА ТРИХИНЕЛОЗУ, САЛМОНЕЛОЗУ И ТИФУС ЖИВИНЕ, ИНФЛУЕНЦУ ПТИЦА, ХЛАМИДИОЗУ ПТИЦА, ИНФЕКТИВНУ АНЕМИЈУ КОЊА, ЛЕПТОСПИРОЗУ, КЈУ-ГРОЗНИЦУ, БОЛЕСТИ РИБА И БОЛЕСТИ ПЧЕЛА

Дијагностичко испитивање на трихинелозу, салмонелозу и тифус живине, инфлуенцу птица, хламидиозу птица, инфективну анемију коња, лептоспирозу, кју-грозницу, болести риба и болести пчела обављаће се у континуитету.

1) Трихинелоза

Дијагностички преглед на присуство ларве *Trichinella* вршиће се методом компресије или вештачке дигестије у узорцима меса свих закланих свиња, закланих коња, свих одстрелених дивљих свиња, као и код свиња закланих у домаћинству за сопствене потребе.

Приликом клања свиња за сопствене потребе власник или држалац животиње мора, уз прописани узорак меса за преглед на трихинелозу доставити ветеринарској организацији која врши преглед и ушну маркицу заклане животиње ради брисања из Централне базе.

Обавезна је системска дератизација зараженог подручја и нешкодљиво уклањање лешева глодара, као и планска дератизација свих објеката у којима се држе и узгајају животиње.

План дератизације доноси надлежни научни или ветеринарски специјалистички институт на основу анализе епизоотиолошке ситуације за своје подручје, уз сагласност Министарства.

Системску дератизацију зараженог подручја врше ветеринарске организације којима су по јавном конкурс и закљученом уговору са Министарством, уступљени наведени послови из Програма мера и испуњавају прописане услове за вршење дезинфекције, дезинсекције и дератизације.

Ветеринарски инспектор у кланици води евиденцију о сваком утврђеном случају трихинелозе и о томе обавештава ветеринарског инспектора у месту порекла животиње.

Трошкови набавке мамака за спровођење системске дератизације на зараженим подручјима падају на терет средстава обезбеђених у буџету Републике Србије.

2) Салмонелоза-пулароза живине (*Salmonella pullorum*), тифус живине (*S.gallinarum*) и инфекције живине са *S.enteritidis*, *S. typhimurium* и *S.arizonae*

У циљу спречавања појаве, ширења и сузбијања салмонелозе живине, сва газдинства на којима се налази живина и перната дивљач, морају бити регистрована и евидентирана у Централној бази.

Конзумна и приплодна јаја могу се ставити у промет или у инкубатор само уколико потичу из регистрованих газдинстава у Централној бази, на којима се налазе јата живине која су слободна од салмонелозе. Узорке за лабораторијска испитивања може доставити само овлашћени ветеринарски инспектор, а лабораторијски налаз не сме бити старији од 30 дана.

Обавезно је лабораторијско испитивање (бактериолошко, односно серолошко) свих јата живине и птица чији се производи користе за јавну потрошњу. Слање узорака из ових објеката мора бити под надзором ветеринарског инспектора. Величина узорака дата је у табелама, и то:

Табела број 1 Живина у узгоју и за производњу приплodних јаја

Табела број 2 Производња у инкубаторима

Табела број 3 Живина у узгоју за производњу конзумних јаја

Табела број 4 Живина за тов

Јато живине које је намењено за клање (које подразумевају искључиво животиње исте врсте и старости које потичу из истог објекта) мора бити слободно од *Salmonella spp.*, а што ће бити потврђено лабораторијским налазом овлашћеног научног, односно специјалистичког ветеринарског инситута, који не сме бити старији од 15 дана.

Фабрике и мешаоне сточне хране дужне су да достављају на бактериолошки преглед једном месечно у надлежни ветеринарски специјалистички институт узорке свих хранива као и узорке свих готових смеша.

3) Инфлуенца птица

Узимање узорака пореклом од живине, домаћих и дивљих птица и дијагностичка испитивања на инфлуенцу птица вршиће се на основу посебног програма здравствене заштите који је финансиран од стране Министарства.

4) Хламидиоза птица

Сва матична јата и газдинства на којима се држе и узгајају и на којима се обавља промет егзотичних, украсних и собних птица и голубова морају бити регистрована у Министарству, а птице које потичу из ових објекта, а намењени су за расплод, продају, изложбе и слично морају бити слободне од хламидиозе.

Лабораторијска испитивања на хламидиозу птица вршиће се у Ветеринарском специјалистичком институт „Краљево” из Краљева при чему лабораторијски налаз за птице у промету не сме бити старија од 60 дана.

5) Инфективна анемија коња

Ради откривања, праћења и сузбијања инфективне анемије коња спроводиће се обележавање свих коња микрочиповима и њихово дијагностичко испитивање применом Coggins теста (агар гел имунодифузионим тест), као и евидентирање газдинства на којима се узгајају коњи.

Када држалац коња продаје или на други начин отуђује коње потврда о извршеном прегледу на инфективну анемију коња не сме бити старија од 30 дана.

6) Лептоспироза

Ради откривања, праћења и сузбијања лептоспирозе вршиће се дијагностичка испитивања применом методе микроскопска аглутинација (МАТ) код бикова, нерастова, овнова, јарчева и пастува који служе за природни припуст и производњу семена за вештачко осемењавање два пута годишње.

У случају неповољне епизоотиолошке ситуације на основу посебног програма Министарства, а на предлог надлежног ветеринарског института може се вршити испитивање и других врста и категорија животиња.

7) Кју-грозница

Испитивања на Кју-грозницу у случају неповољне епизоотиолошке ситуације, а на предлог и по програму надлежног ветеринарског института, уз одобрење Министарства, вршиће се испитивање код пријемчивих животиња.

8) Болести риба

Извршиће се евиденција и регистрација свих објеката за узгој и држање риба, укључујући и она за спортски риболов, на којима се мора обезбедити стални ветеринарски надзор са редовним клиничким прегледом рибе и лабораторијским анализама.

У одгајилиштима (рибњацима) шарана спроводи се лабораторијска контрола здравственог стања риба (еритродерматитиса, пролећне виремије и запаљења рибљег мехура шарана).

9) Болести пчела

Ради откривања, праћења и сузбијања болести пчела, обавезна је евиденција свих газдинстава на којима се узгајају пчеле.

У промет могу да се ставе само здраве пчелиње заједнице, односно оне које потичу са регистрованих газдинстава и код којих су спроведене предвиђене мере.

а) Америчка куга пчелињег легла

На газдинствима у којима је у 2006. години утврђена америчка куга морају се клинички прегледати све пчелиње заједнице, као и оне које се налазе у кругу пречника три километара од зараженог пчелињака.

На газдинствима за узгој и продају матица, која морају бити регистрована у Министарству, вршиће се клинички преглед свих пчелињих заједница. Из пчелињих друштава пчеле које су сумњиве на болест, ветеринарски инспектор ће наложити достављање узорака у лабораторију на преглед на америчку кугу пчелињег легла. Свака сумња се мора потврдити лабораторијским анализама са проценом старости процеса.

На преглед се доставља комад саћа са поклопљеним леглом величине 10x10 cm на коме су знаци болести добро видљиви и у одговарајућој амбалажи.

Средства за накнаду штете која је настала уништавањем кошница после дијагностиковања куге пчела обезбеђена су у буџету Републике Србије, ако патолошки процес није старији од два месеца.

б) Ноземоза пчела

Приликом отварања пчелињих заједница у пролеће зимске губитке угинулих пчела доставити на лабораторијски преглед надлежном научном или специјалистичком ветеринарском институту. Материјал за преглед доставља надлежна ветеринарска служба под надзором ветеринарске инспекције.

У току сезоне узгоја и промета матица из свих пчелињих заједница, надлежни ветеринарски инспектор наложиће узорковање пчела и њихово слање на лабораторијска испитивања.

в) Варооза

Дијагностички преглед на свим пчелињацима вршиће се на вароозу, а по потреби и превентивно третирање пчелињих заједница и то пет пчелињих заједница на пчелињацима који имају до 50 заједница, односно третирање 10% пчелињих заједница на газдинствима која имају више од 50 заједница.

Дијагностичко испитивање обављаће се у научним и специјалистичким ветеринарским институтима на материјалима достављеним искључиво преко надлежне ветеринарске службе под надзором ветеринарске инспекције.

г) Тропилелоза

На свим пчелињацима ће се извршити преглед подлошке на узрочника тропилелозе (*Tropilaelaps* spp.) и то у времену дијагностичког прегледа на вароозу.

д) Етиниоза

На свим пчелињацима ће се извршити преглед пчелињих друштава на етинозу (*Aethina tumida*) и то у време дијагностичког прегледа на вароозу.

10) Инфекције говеда, оваца и коза изазване анаеробним и аеробним узрочницима

Испитивања на анаеробне и аеробне инфекције вршиће се у случају неповољне епизоотиолошке ситуације, а на предлог и по програму надлежног ветеринарског института, уз одобрење Министарства.

У подручјима у којима постоји ризик од појаве или се утврде ове инфекције, пре спровођења обележавања говеда, оваца и коза вршиће се вакцинација

пријемчивих необележених животиња по решењу ветеринарског инспектора, а на основу мишљења надлежног научног или специјалистичког института.

У подручјима у којима се на основу мишљења надлежног научног или специјалистичког института утврди постојање ризика од појаве или се утврде ове инфекције средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на аеробне и анаеробне инфекције, набавку вакцина и спровођење вакцинације код необележених говеда, оваца и коза, накнаду штете за угинуле животиње, дезинфекцију зараженог објекта и газдинства средства су обезбеђена у буџету Републике Србије.

8. ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА КОД ПОБАЧАЈА

Власник, односно држалац животиње дужан је да пријави сваки случај побачаја код крава, јуница, оваца, коза, крмача, назимица и кобила, ветеринарској организацији.

Организовање, узимање и слање материјала (побачени фетус, плодове овојнице и др.) у надлежни научни или специјалистички институт врши ветеринарска организација, уз присуство ветеринарског инспектора, и узорак прослеђује преко надлежног института у Научни институт за ветеринарство „Нови Сад” из Новог Сада, ради утврђивања узорка побачаја.

Утврђивање узорка побачаја преко посебног пројекта финансирано је од стране Министарства.

9. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ У ЦЕНТРИМА ЗА ВЕШТАЧКО ОСЕМЕЊАВАЊЕ ГОВЕДА И СВИЊА И ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ ПРИПЛОДНИХ БИКОВА И НЕРАСТОВА КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРИРОДНО ПАРЕЊЕ

Дијагностичком испитивању у центрима за вештачко осемењавање говеда и дијагностичком испитивању приплодних бикова који се користе за природно парење подлежу све приплодне животиње два пута годишње на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда, кампилобактерију, трихомонијазу, инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и лептоспирозу.

Поред испитивања на присуство специфичних антитела у узорцима крвних серума приплодних животиња на бруцелозу, леукозу, инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и лептоспирозу морају се извршити вирусолошка испитивања семена и то на сваких шест месеци на говеђу вирусну дијареју и на свака три месеца на инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и микробиолошка испитивања испирка препицијума бикова на *Campylobacter fetus* bsp.venerealis и *Trichomonas fetus* на сваких шест месеци.

Дијагностичком испитивању приплодних нерастова у центима за вештачко осемењивање свиња подлежу све приплодне животиње два пута годишње, и то на:

- бруцелозу (B. abortus, B suis) применом брзе серумске аглутације, а у случају позитивног налаза ће се извршити испитивања применом метода спора серумска аглутинација и компетитивна ЕЛИСА;
- туберкулозу (бовиним туберкулином);
- аујецкијеву болест (методама базираним на серум неутрализацији или ЕЛИСА тесту);
- лептоспирозу (МАТ метода).

Приплодне животиње морају бити клинички здраве, а резултати лабораторијских испитивања на наведене болести морају бити негативни.

Средстава за дијагностичка испитивања на бруцелозу приплодних бикова, нерастова, туберкулозу приплодних бикова и нерастова, ензоотску леукозу приплодних бикова обезбеђена су у буџету Републике Србије.

10. ПЛАН СПРОВОЂЕЊА ИМУНОПРОФИЛАКТИЧКИХ МЕРА И ДИЈАГНОСТИЧКИХ ИСПИТИВАЊА

Спровођење активности по Програму мера врше ветеринарске организације којима су по јавном конкурс и закљученом уговору са Министарством, уступљени наведени послови из Програма мера, изузев послова вакцинације паса и мачака које могу обављати и регистроване ветеринарске амбуланте.

Ветеринарске службе спроводе Програм мера за потребе сопственог сточарства.

Пре почетка спровођења имунопрофилактичких мера и дијагностичких испитивања ветеринарске организације, односно ветеринарске службе праве план који се обавезно доставља надлежном ветеринарском инспектору.

Дијагностичка испитивања обављаће научни и специјалистички ветеринарску институти, Пастеров завод у Новом Саду и Факултет ветеринарске медицине у Београду.

Научни, односно ветеринарски институти вршиће дистрибуцију ветеринарских лекова и медицинских средстава за спровођење Програма мера, а по расподели Министарства.

Ветеринарске организације и надлежни научни, односно специјалистички ветеринарски институти дужни су да воде евиденцију о пословима по Програму мера, а извештаје о спроведеним мерама доставе Министарству најкасније до 15. у текућем месецу за претходни месец.

Промет живих животиња дозвољен је само уколико су обележене и евидентирани на прописан начин, уколико потичу из газдинстава регистрованих и евидентираних у Централној бази, уколико су спроведени послови по Програму мера за дату животињску врсту и старосну категорију, на регистрованим сточним пијацама, догонима и другим откупним местима која су под сталном ветеринарском контролом.

Животиње, храна и производи животињског порекла могу да се ставе у промет само ако су извршене све мере утврђене Програмом мера .

Табела број 1

ЖИВИНА У УЗГОЈУ И ЗА ПРОИЗВОДЊУ ПРИПЛОДНИХ ЈАЈА

категорија/узраст живине	место узимања узорка	узорак	број узорака		учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	10 транспортних подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи		одмах по испоруци
1-3 недеља старости	из објекта за узгој	угинули пилићи	најмање 10 угинулих пилића		1х
8 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
12 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
16 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
21 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
после проношења и за време носивости	из објекта за узгој	крв	величина јата (ком.)	број узорака	1 пут при производњи од 15%
			до 120	једнак броју живине у јату	2 пут у старости 42-46 недеља
			преко 120	120	
		збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х месечно
		угинула живина	најмање 3		1х месечно

*(1 узорак представља 12 свежих појединачних фецеса)

Табела број 2

ПРОИЗВОДЊА У ИНКУБАТОРИМА

категорија/ узраст живине	место узимања узорка	узорак	број узорака	учесталост
инкубатори капацитета мањег од 1000 јајчаних места	инкубатор	неизлежено пиле у љусци или једнодневно пиле	1 узорак	по 1х од сваког јата чија су јаја допремљена у инкубатор при сваком лежењу
инкубатори капацитета већег од 1000 јајчаних места	инкубатор	неизлежено пиле у љусци или једнодневно пиле	2 узорка	по 1х од сваког јата чија су јаја допремљена у инкубатор при сваком лежењу

*(1 узорак представља 30 неизлежених или једнодневних пилића)

Табела број 3

ЖИВИНА У УЗГОЈУ И ЗА ПРОИЗВОДЊУ КОНЗУМНИХ ЈАЈА

категорија/узраст живине	место узимања узорка	узорак	број узорака		учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	10 транспортних подложака и сви угинули пилићи		одмах по испоруци
3 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
8 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
14 недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
од 25 недеља старости	из објекта за узгој	јаја (1 узорак чини 10 конзумних јаја у љусци)	величина јаја (ком.)	број узорака	1x месечно
			до 500	3	
			501-5000	6	
			5001-10000	9	
			Преко 10000	12	
	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x месечно	
угинула живина	Најмање 3		1x месечно		

*(1 узорак представља 12 свежих појединачних фецеса)

Табела број 4

ЖИВИНА ЗА ТОВ

категорија/узраст живине	место узимања узорка	узорак	величина јата	број узорака	учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	до 500	10 подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи	одмах по испоруци
			501-5000	10 подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи	
			5001-12000	10 подложака, транспортна угинућа и 30% угинулих пилића	
			преко 12000 (затворен систем това)	(подразумева се контрола спроведена у узгоју и инкубатору)	
живина у тову	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	до 500	1	до 14 дана пре клања
			501-5000	3	
			5001-12000	4	
			Преко 12000	5	

*(1 узорак представља 12 свежих појединачних фецеса)